

Veiligheid bij spelactiviteiten vinden we allemaal erg belangrijk. Een aantal randvoorwaarden voor die veiligheid zijn wettelijk geregeld. Rond speeltoestellen regelt het *Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS)* aan welke eisen speeltoestellen moeten voldoen. In de bijbehorend *Reikwijdtenotitie bij Warenwetbesluit attractie en speeltuintoestellen* (februari 2007) wordt een verdere uitleg gegeven over het besluit. Scouts kunnen ook met dit besluit te maken krijgen. In dit infoblad wordt ingegaan op de regels rond veiligheid bij speeltoestellen en wordt aangegeven wanneer een speeltoestel onder het besluit valt.

Het Warenwetbesluit Attractie en Speeltoestellen (voorheen *Besluit veiligheid Attractie- en Speeltoestellen*) is 1997 in werking getreden en gaat er vanuit dat speeltoestellen voor gebruik gekeurd moeten zijn en regelmatig gecontroleerd worden op veiligheid. Ook worden in het besluit richtlijnen voor het bijhouden van een logboek gegeven.

Voor welke speeltoestellen geldt het besluit?

Het is voor scouts natuurlijk belangrijk om te weten of en wanneer hun bouwwerken onder het WAS vallen. Valt een Scoutingbouwwerk onder het WAS, dan moet aan de wettelijke verplichtingen voldaan worden. Valt een object niet onder het WAS, dan moeten natuurlijk wel algemene veiligheidsvoorschriften in acht genomen worden.

In het besluit wordt een speeltoestel gedefinieerd als: *een inrichting voor vermaak of ontspanning waarbij uitsluitend van zwaartekracht of van fysieke kracht van de mens gebruik wordt gemaakt*. Bij een speeltoestel onder het WAS, gaat het om een 'permanente' inrichting of constructie. Zo'n constructie is bij productie of bij plaatsing bedoeld om op de lange(re) termijn bespeeld te worden voor vermaak of ontspanning. Het kan dus ook een demontabele constructie zijn die meerdere keren opgebouwd kan worden. Speeltoestellen die je permanent bij je clubhuis of op je kampeerterrein hebt staan, ook al heb je ze zelf gebouwd, vallen dus onder het besluit.

Er zijn ook veel objecten die niet als speeltoestel gemaakt zijn, maar door kinderen wel als speeltoestel gebruikt kunnen worden. Je kunt hierbij denken aan klimbomen, kunstobjecten waar kinderen op kunnen spelen en toestellen die vooral voor sport bedoeld zijn. Hierbij is de plaats waar deze objecten staan, bepalend of ze wel of niet onder het besluit vallen. In het reikwijdtenotitie wordt hier verder op ingegaan. Deze notitie is als bijlage bij dit infoblad bijgevoegd. Een belangrijk criterium is de aanwezigheid van 'echte' speeltoestellen. Is er een speeltoestel, zoals een glijbaan, klimrek of wipkip aanwezig op een terrein, dan is dit een publiek speelterrein. Een speeltoestel is hierbij een object dat bij de fabricage bedoeld was als speeltoestel. Andere hier aanwezige objecten die bespeelbaar zijn, vallen dan ook onder het WAS. Zijn er geen 'echte' speeltoestellen aanwezig, dan is het WAS niet van toepassing op deze objecten.

Dit heeft ook voor Scouting gevolgen. Een permanente hindernisbaan of klimwand bij je gebouw vallen onder het WAS als op het terrein ook 'echte' speeltoestellen aanwezig zijn. Een permanente touwbaan, een vaste klimmuur of toestellen voor een zeskamp vallen dus niet onder het WAS als er geen speeltoestellen aanwezig zijn. Gaat het om een permanente opstelling, dan is het wel verstandig om deze te laten keuren.

In het reikwijdte besluit is een stroomschema opgenomen om te bepalen of een object wel of niet onder het WAS valt. Ook is een lijst van voorbeelden opgenomen. Het is de bedoeling dat op de website van de Voedsel en Waren Autoriteit deze lijst in de toekomst verder wordt aangevuld.

De uitzonderingen

Er is een aantal redenen waarom een toestel niet onder het WAS valt.

In de WAS is aangegeven dat het besluit **niet** van toepassing is op speeltoestellen die als element van hun spel door kinderen onder toezicht worden vervaardigd (artikel 3 lid 1c). Alle speeltoestellen die door de jeugdleden zelf worden gemaakt en waarop zij onder toezicht spelen zijn dus uitgezonderd.

Daarnaast is in de reikwijdtenotitie aangegeven dat de WAS niet van toepassing is op eenmalig op te zetten en te gebruiken speeltoestellen. Dit is voor veel Scoutingbouwwerken een belangrijk criterium. Maak je een keer met je pionierhout een familieschommel, dan is het besluit niet van toepassing.

Objecten die bedoeld zijn voor sportbeoefening en objecten voor outdooractiviteiten (waaronder abseilen en tokkelen), militaire klimobjecten, trimparcoursen en stormbanen vallen niet onder de WAS als ze geplaatst zijn buiten speelterreinen (en er dus geen speeltoestellen aanwezig zijn).

Objecten die niet bedoeld zijn, en niet gebruikt kunnen worden om op te spelen, vallen niet onder het besluit. Dit geldt dus voor veel pionierobjecten, zoals zendmasten, keukens, kunstwerken, vlaggenstokken, afzettingen, e.d.

De aangewezen keuringsinstanties hebben ook onderling afspraken gemaakt over de te keuren speeltoestellen:

- Door Scoutingverenigingen opgebouwde speeltoestellen die tijdelijk staan vallen niet onder het WAS maar kunnen beschouwd worden als toestellen staande op aangewezen bouw speelplaatsen.
- Tijdelijke door Scoutingleden geplaatste objecten zoals torens, kabelbanen, touwbruggen e.d. vallen niet onder het WAS en moeten worden aangemerkt als toestellen op een bouw speelplaats

Wettelijke eisen

Speeltoestellen die onder het besluit vallen moeten aan een aantal eisen voldoen. Het maakt hierbij niet uit of het wordt aangeschaft of wordt gebouwd in eigen beheer. De wettelijke eisen hebben betrekking op de verplichte keuring, de constructie, het beheer en het bijhouden van een logboek.

Keuring

Ten eerste moeten toestellen goedgekeurd zijn door een officieel erkende keuringsinstantie (een AKI). Speeltoestellen die op de markt verkrijgbaar zijn, zijn over het algemeen gekeurd en voorzien van gebruiksaanwijzingen en een merk van goedkeuring.

Bij de bouw van een permanent speeltoestel in eigen beheer moet het toestel voordat het gebruikt mag worden, door een AKI gekeurd worden. Een overzicht van AKI's is te vinden op het *informatieblad Aangewezen en Aangemelde (keurings-) instanties* op de website van de Voedsel en Waren Autoriteit (www.vwa.nl).

Op de markt opereren bedrijven die de indruk wekken keuringsinstanties te zijn. Buiten de door de overheid aangestelde keuringsinstanties (AKI's) mogen andere bedrijven geen geldige certificaten van goedkeuring afgeven. Deze bedrijven kunnen dus alleen een inspectierapport uitbrengen met adviezen over de te nemen maatregelen.

Eisen

Bij het bouwen moet je rekening houden met verschillende gevaren die kunnen optreden. Bij de keuring wordt hier ook op gelet. Deze punten zijn verder uitgewerkt in de norm NEN-EN 1176. Zo moet je rekening houden met de volgende punten:

- Het toestel moet voldoende sterk en stabiel zijn;
- Het toestel moet zodanig geconstrueerd en in de grond verankerd zijn, dat het tijdens gebruik niet uit zijn evenwicht raakt;
- De constructie van het toestel moet zodanig zijn, dat tijdens het gebruik geen letsel kan ontstaan door:
 - Vallen; gebruik een schokabsorberende ondergrond door toepassing van rubber tegels of een zandbed;
 - Snijden; scherpe randen afwerken, boutverbindingen verzinken, houteinden afronden in verband met splinters;
 - Beklemming; verbindingen goed afschermen, scharnierende verbindingen voorkomen of afschermen;
 - Verstikking; touw of kabel zodanig geleiden dat verstikking niet mogelijk is. Bij glijbanen maatregelen nemen om te voorkomen dat koordjes, riemen enz. ergens achter blijven haken;
 - Botsen; breng veilige stootkussens aan of tref andere afremmende maatregelen. Zorg dat de funderingen voldoende diep onder het maaiveld liggen.

Ook moet je voorkomen dat er gevaren ontstaan door:

- Slechte toegankelijkheid en bereikbaarheid (onvoldoende doorgangen) bij noodsituaties;
- Letsel door het vallen op omliggende objecten. Er moet voldoende vrije ruimte om het speeltoestel zijn.
- Botsingen met omstanders; zet het terrein rond het toestel af;
- Verstikking; zorg voor voldoende openingen voor lucht- en lichttoetreding;
- Brand; pas slecht- of niet-brandbare materialen toe;
- Blootstelling aan voor de gezondheid onveilige biologische of chemische stoffen; pas de juiste, veilige impregneervloeistoffen toe;
- Ondeugdelijk onderhoud: roestvorming, rotting van hout, losse verbindingen.
- Bied het speeltoestel ter keuring aan bij de keurende instantie.

Vanzelfsprekend zijn niet alle gevaarsaspecten genoemd. Ieder speeltoestel zal bij gebruik specifieke gevaren met zich meebrengen, afhankelijk van vorm, toepassing en uitvoering. Het is dus noodzakelijk dat je per geval nagaat welke gevaren kunnen optreden bij gebruik. Hou rekening met de leeftijd en vaardigheid van de gebruikers. De maatregelen moeten zo zijn dat ook bij gebruik zonder toezicht er geen gevaarlijke situaties kunnen ontstaan.

Beheer

De beheerder van het speeltoestel moet er voor zorgen dat het speeltoestel zo wordt geïnstalleerd en onderhouden, dat er bij gebruik geen gevaar voor de gezondheid of veiligheid van personen bestaat. Hierbij moet niet alleen gelet worden op de montage en installatie, maar ook op de omgeving en bodemgesteldheid.

Een goedgekeurd toestel kan alleen veilig worden geïnstalleerd als met deze factoren rekening wordt gehouden. Koop je een speeltoestel, dan worden de eisen die aan bodemgesteldheid en omgeving worden gesteld, meestal in de gebruiksaanwijzing van het speeltoestel vermeld.

Je bent verplicht regelmatig de toestand van het speeltoestel op gebreken te controleren. Bij constatering van een onveilige situatie moet het gebruik van het toestel onmiddellijk worden gestaakt en een reparatie worden uitgevoerd die de veiligheid weer garandeert.

Logboek

Elk speeltoestel moet voorzien zijn van een logboek. In het logboek worden gegevens opgenomen over de fabrikant/importeur, de installateur, de eigenaar en de beheerder, de kenmerken van het speeltoestel, de keuringen of onderzoeken die hebben plaatsgevonden, resultaten van eigen inspecties en onderhoud en ongevallen. Veel fabrikanten van speeltoestellen leveren er een logboek bij. Voor zelfgebouwde speeltoestellen moet een logboek worden gemaakt.

In de bijlage staan de onderwerpen die in ieder geval in een logboek moeten zijn opgenomen. Een logboek speeltoestellen is ook te bestellen bij Consument en Veiligheid (www.veiligheid.nl, bestelnummer Ist107).

Zorgplicht

Valt je speeltoestel niet onder het besluit, dan ontslaat dit je niet van de verantwoordelijkheid om veiligheidsmaatregelen te nemen. Je zorgt er natuurlijk voor dat de bouwers deskundig zijn en gebruik kunnen maken van deugdelijk materiaal. Let bij het bouwen en plaatsen ook op de ondergrond en de omgeving. Zorg ervoor dat er zowel bij het bouwen als bij het gebruik voldoende toezicht is. Gaat het om activiteiten op hoogte, dan zorg je er natuurlijk voor dat deelnemers voldoende gezekerd zijn. Ook moet je gebruikers de juiste instructie geven, zodat ze veilig gebruik kunnen maken van het object. Veiligheidsmaatregelen die je neemt moeten er niet alleen zijn voor jezelf, gebruikers en bouwers van het toestel maar ook voor het publiek in de omgeving van het bouwsel. Een duidelijke afzetting is bijvoorbeeld verplicht, zodat ook de toeschouwers niet getroffen kunnen worden door vallend materiaal of vallende personen. Is een object niet bedoeld als speeltoestel, voorkom dan dat het ook zo kan worden gebruikt.

Ook in gevallen waarbij een permanente constructie niet onder het WAS valt, zoals een constructie voor outdooractiviteiten, is het zeer verstandig deze te laten keuren. Hierdoor heb je een betere veiligheidsgarantie. Een belangrijk hulpmiddel is de veiligheidschecklist voor pionieren en outdooractiviteiten in de bijlage.

Meer informatie

Warenwetbesluit attractie en speeltoestellen
Reikwijdtenotitie bij Warenwetbesluit attractie en speeltuintoestellen

www.wetten.overheid.nl

Voedsel en Warenautoriteit

www.overheid.nl/op

Consument en Veiligheid

www.vwa.nl

Veiligheidsblad pionieren

www.veiligheid.nl

Veiligheidsblad activiteiten op hoogte

www.scouting.nl

www.scouting.nl

Bijlagen

Bijlage 1: Modellogboek

Bijlage 2: Uittreksel NEN-EN 1177, lijst van schokabsorberende materialen

Ondanks dat Scouting Nederland probeert de infobladen zo up-to-date mogelijk te houden, kan het voorkomen dat er inmiddels nieuwe regelgeving is afgekondigd. De tekst van de geldende wet- en regelgeving is bepalend. Aan deze informatie kunnen geen rechten worden ontleend.

Bijlage 1 Modellogboek

A) Identificatie van het speeltoestel

- naam en adres van de eigenaar van het toestel
- naam en adres van degene die het toestel beheert
- beschrijving van het speeltoestel, bij voorkeur met foto
- naam van de fabrikant of importeur
- bouwjaar
- serie-of typeaanduiding
- het serienummer, voor zover van toepassing

B) Aantekeningen betreffende de inspecties en het onderhoud:

- datum en tijdstip van de inspectie en het onderhoud en gegevens over de uitvoerder
- geconstateerde gebreken of veranderingen in de staat van het toestel en de reparateur
- vervanging van belangrijke onderdelen en gegevens over de leverancier van deze onderdelen

C) Gegevens over ongevallen die verband houden met het toestel.

- de oorzaak of de vermoedelijke oorzaak
- opgetreden persoonlijke letsel
- de naar aanleiding van het ongeval door de beheerder genomen maatregelen ter voorkoming van herhaling.

Bijlage II

Uitreksel NEN-EN 1177

De beheerder van de speeltoestellen is naast het deugdelijk monteren en installeren van speeltoestellen ook verantwoordelijk voor de kwaliteit van de speelomgeving en de bodemgesteldheid. Dit betekent bijvoorbeeld dat er geschikt bodemmateriaal met voldoende valdemping moet worden gebruikt. Dat de beheerder regelmatig controleert of gebruik van het toestel nog steeds veilig is, en eventueel onderhoud verricht.

Normen

Valdempend materiaal moet worden aangelegd bij speeltoestellen met een valhoogte van meer dan 600 mm. Er bestaat een relatie tussen de valhoogte van het speeltoestel en het te gebruiken bodemmateriaal. In de onderstaande informatieve tabel worden voorbeelden van valdempend materiaal en de corresponderende valhoogte genoemd. Omdat valdemping van meerdere factoren afhangt geeft deze tabel alleen een indicatie.

Materiaal	Omschrijving/ korrelgrootte (mm)	Minimale diepte (mm)	Maximale valhoogte (mm)
gras/ aarde			≤ 1000
boomschors	20 - 80	200	≤ 3000
houtsnippers	5 - 30	200	≤ 3000
zand	0.2 - 2		≤ 3000
grind	2 - 8		≤ 3000
overig			< geteste kritische valhoogte

Kopie van tabel A.1 uit de norm NEN-EN 1177

Andere eisen die van invloed zijn op het veilig spelen op een speeltoestel:

- De ondergrond bij speeltoestellen moet vrij zijn van scherpe onderdelen of andere gevaarlijk objecten.
- De ondergrond mag geen beknelling veroorzaken.
- Bij los materiaal moet er 200 mm extra laagdikte worden gelegd dan nodig zou zijn voor voldoende valdemping (om rekening te houden met het uitlopen van het materiaal).
- Materialen zonder significante valdemping (zoals steen, beton, asfalt) mogen alleen buiten het valgebied gebruikt worden.
- De leverancier van het bodemmateriaal moet instructies meegeven over de correcte installatie, onderhoud en inspectie procedures. Het materiaal moet voorzien zijn van een label of geschreven info over de identificatie en eigenschappen.
- Het impactgebied (valgebied) van een speeltoestel is het gebied dat kan worden geraakt door een gebruiker wanneer deze valt. Wanneer de vrije valhoogte van het speeltoestel tussen de 0,6m en 1,5m is, dan dient de afmeting van het impactgebied 1,5m rond het toestel te zijn. Wanneer de vrije valhoogte van het speeltoestel tussen de 1,5m en 3,0m is, dan dient de afmeting van het impactgebied $\frac{2}{3}$ x de vrije valhoogte + 0,5m rond het toestel te zijn.
- De vrije valhoogte van een speeltoestel mag niet meer dan 3 meter zijn.
- Het impactgebied moet vrij zijn van obstakels die letsel kunnen veroorzaken.